

OBRAZLOŽENJE

I – PRAVNI OSNOV

- Član 12. tačka b) i član 18. tačka b) Ustava Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo”, br. 1/96, 2/96-Ispravka, 3/96-Ispravka, 16/97, 14/00, 4/01, 28/04, 6/13 i 31/17).

II – RAZLOZI DONOŠENJA

Jedan od glavnih razloga za donošenje Zakona o dualnom obrazovanju predstavlja činjenica da se u srednjim školama za stručno obrazovanje i obuku praktična nastava u najvećem procentu realizira u skladu sa nastavnim planom i programom u školskim radionicama, laboratorijama, kabinetima, kao i drugim objektima za nastavu koji su opremljeni u skladu sa normativima. Činjenica je da se praktična nastava, pod nadzorom škole dijelom izvodi u preduzećima, ustanovama i kod samostalnih privrednika koji imaju odgovarajuću opremu.

Međutim, Ministarstvo za odgoj i obrazovanje Kantona Sarajevo (u daljem tekstu: Ministarstvo) je stanovišta da se praktična nastava ne realizira u dovoljnoj mjeri kod poslodavaca i u saradnji sa poslodavcima. Učenici ne ovladavaju vještinama koje su potrebne na tržištu rada, čime nisu konkurentni u zadovoljavajućoj mjeri nakon završetka srednje škole i sticanja srednje stručne sprema 3. ili 4. stepena. Također, evidentan je nedovoljan broj sati praktične nastave i na zanimanjima 3. i 4. stepena.

Uvođenjem dualnog obrazovanja u srednjim stručnim školama na području Kantona Sarajevo ponudila bi se nova, naprednija rješenja u vezi sa navedenom predmetnom problematikom, što predstavlja izazov za Ministarstvo i Vladu Kantona Sarajevo. Dualno obrazovanje predviđa postepeno povećanje broja sati, odnosno dana koje će učenici, koji pohađaju škole za srednje stručno obrazovanje i obuku (u trogodišnjem i četverogodišnjem trajanju), kao ciljnu skupinu provoditi u kompanijama i time direktno učiti kako se radi. Dakle, temeljitom reformom u srednjem stručnom obrazovanju kroz uvođenje dualnog obrazovanje, značajno bi se povećao broj sati praktične nastave, koji je trenutno nedovoljan, i time ojačale kompetencije učenika za bolju konkurentnost na tržištu rada nakon završetka srednje škole.

Opći cilj uvođenja dualnog obrazovanja nije obrazovati učenike za rad u inostranstvu, nego ih učiniti konkurentnijim na evropskom tržištu rada, odnosno odškolovati kvalifikovanu radnu snagu koja će odmah biti spremna za tržište rada. Tačnije, dualnim obrazovanjem učenici će biti konkurentniji za tržište rada jer će sticati praktična znanja i razvijati vještine koje će osigurati da učenik po završetku srednjeg stručnog obrazovanja bude prepoznat od poslodavaca kao konkurentan radnik koji posjeduje polazno znanje i vještine za konkretno radno mjesto. Zakon će biti jedan od strateških poteza u povećanju zaposlenosti i zadržavanja mladih ljudi u Kantonu Sarajevo, ali i njihovog privlačenja na ovo područje.

Učenici će imati osigurane uvjete za brže zapošljavanje nakon završene srednje škole, steći će kompetencije, vještine i znanja u skladu sa potrebama tržišta rada, stvorit će se uska povezanost privrednih potreba i obrazovanog sistema, privreda Kantona Sarajevo će dobiti na konkurentnosti, stopa nezaposlenosti će se smanjiti, doći će do izjednačavanja obrazovnih mogućnosti u

socijalnom i regionalnom smislu, stvarne jednakosti žena i muškaraca, te eliminiranja zapostavljanja osoba sa invaliditetom

Dakle, Nacrtom Zakona o dualnom obrazovanju se uređuju sadržaj i način ostvarivanja dualnog obrazovanja, uzajamna prava i obaveze učesnika u dualnom obrazovanju, finansijsko obezbjeđenje učenika, ugovori u dualnom obrazovanju kao i druga pitanja od značaja za dualno obrazovanje. Dodatno je regulisano da se odredbe tog zakona primjenjuju na srednje stručno obrazovanje i obuku u trajanju od tri, odnosno četiri godine, a da će se na sva pitanja vezana za dualno obrazovanje koja nisu regulisana tim zakonom primijeniti odredbe važećih propisa iz oblasti srednjeg obrazovanja. Nacrt Zakona o dualnom obrazovanju je predvidio uvođenje učenja kroz rad kao oblika nastave koji se izvodi kod poslovnog subjekta koji ispunjava zakonom propisane uslove za izvođenje učenja kroz rad pod nadzorom mentora i koordinatora. Učenje kroz rad se realizuje u cjelosti kod jednog, odnosno više poslovnih subjekata – članova konzorcija u skladu sa planom realizacije učenja kroz rad.

Nadalje, ključna rješenja koja će biti obuhvaćena Nacrtom Zakonom o dualnom obrazovanju radi postizanja ciljeva su sljedeća: uspostavljanje partnerstva škole i poslodavca (saradnja i jasna podjela obaveza i odgovornosti u obezbjeđivanje kvalitnog učenja kroz rad), uspostavljanje socijalnog partnerstva na lokalnom nivou (uključenost svih zainteresovanih strana u proces planiranja, realizacije i praćenja efekata dualnog obrazovanje kroz utvrđeni institucionalni okvir), karijerno vođenje i zapošljivost (razvoj vještina upravljanja karijerom i obezbjeđivanje većih šansi za zapošljavanje), usklađivanje s potrebama poslodavaca i tržišta rada, obezbjeđivanje jednakih uslova za sticanje obrazovanje bez ikakve diskriminacije po bilo kojem osnovu, podučavanje učenika od strane mentora, obuka i certificiranje mentora, te pojačana uloga koordinatora za praktičnu nastavu u školi sa mentorom.

Akcent se stavlja na institucionalno partnerstvo i saradnju između Ministarstva, Privredne komore Kantona Sarajevo, Udruženja poslodavaca Kantona Sarajevo i škola s ciljem uspostavljanja i sprovođenja dualnog obrazovanje na nivou Kantona Sarajevo.

U prethodnom periodu, Ministarstvo je provelo konsultacije i razmjene mišljenja sa Udruženjem poslodavaca Federacije BiH, Udruženjem poslodavaca Kantona Sarajevo, Privrednom komora Kantona Sarajevo, Obrtničkom komorom Kantona Sarajevo, Sindikatom srednjeg i visokog obrazovanja, odgoja, nauke i kulture Bosne i Hercegovine Kantonalni odbor Kantona Sarajevo, Zajednicom srednjih škola, Vijećem roditelja učenika osnovnih i srednjih škola Kantona Sarajevo. Stručnu pomoć pružilo je Njemačko društvo za međunarodnu saradnju GIZ, uz konstatnu podršku ambasada Njemačke, Austrije i Švicarske.

Tada urađena verzija Nacrta Zakona o dualnom obrazovanju, koja je bila rezultat zajedničkog rada navedenih institucija/ustanova, je sadržana dijelom i u ovoj verziji Nacrta Zakona o dualnom obrazovanju, uz određene izmjene. Odnosno, prije sačinjavanja ovog nacrta Zakona o dualnom obrazovanju, Ministarstvo je provelo konsultacije i aktivnosti sa Ministarstvom privrede Kantona Sarajevo na donošenju ovog teksta.

III – OBRAZLOŽENJE POJEDINIH ODREDAKA ZAKONA

Nacrt Zakona o dualnom obrazovanju (u daljem tekstu: Zakon) je podijeljen na 10 dijelova, a određeni dijelovi su podijeljeni na poglavlja.

DIO PRVI - Osnovne odredbe

Od člana 1. do člana 3. je definisan predmet Zakona, upotreba muškog i ženskog roda te značenje pojmova koji se nalaze u Zakonu.

DIO DRUGI-Opći principi i ciljevi

Od člana 4. do člana 7. sadržani su principi dualnog obrazovanja, principi jednakog pristupa dualnom obrazovanju te propisan status učenika u dualnom obrazovanju.

DIO TREĆI - Ostvarivanje dualnog obrazovanja je podijeljen na 2 poglavlja:

Poglavlje I - Način realizacije učenja kroz rad

Čl. 8. – 12. - u ovom poglavlju je definisan način izrade nastavnih planova i programa, ko učestvuje u izradi nastavnih planova i programa/predmetnih kurikuluma, određen je obim, period i mjesto realizacije učenja kroz rad, pri čemu je propisano da se učenje kroz rad odvija kod poslovnog subjekta za zanimanja 3. stepena- u 2. razredu dva dana, a u 3. razredu tri dana, dok je kod zanimanja 4. stepena propisano da se učenje kroz rad realizuje u 2., 3. i 4. razredu po dva dana. Zatim je propisan način upisa učenika u srednje škole, uključivanje poslovnih subjekata u dualno obrazovanje, na način da dostavljaju izjavu o namjeri da se realizuje učenje kroz rad kod poslovnog subjekta JU Institut za razvoj preduniverzitetskog obrazovanja. Prilikom kreiranja plana upisa učenika, obavezno se uspostavlja saradnja sa poslodavcima, JU Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo, Privrednom komorom Kantona Sarajevo, kao relevantnim partnerima. U članu 11. je opisano karijerno vođenje i savjetovanje učenika koje se realizira u školi, odnosno način na koji škola prati karijerno savjetovanje učenika.

Poglavlje II - Prava, obaveze i ovlaštenja

U članu 13. su propisane obaveze Ministarstva koji vrši popis i izradu obrazovnih profila, donosi nastavne planove i programe na osnovu ishoda učenja, provodi nadzor nad primjenom Zakona, učestvuje u radu komisije za polaganje ispita za mentore i rješava sva druga pitanja važna za provođenje dualnog obrazovanja.

U članu 14. su propisane obaveze i ovlaštenja Ministarstva privrede Kantona Sarajevo, kojim su ovlašteni da pripreme Program utroška sredstava za finansiranje/sufinansiranje procesa dualnog

obrazovanja, kao i da učestvuju u provođenju postupka za utvrđivanje ispunjenosti uslova za izvođenje učenja kroz rad.

U članu 15. su propisane obaveze i ovlaštenja Ministarstva saobraćaja Kantona Sarajevo, pod čim se misli na obavezu da u saradnji sa Gradom i općinama kao i drugim subjektima koji su zainteresirani, obezbijedi subvenciju troškova prevoza redovnih učenika srednjih škola za stručno obrazovanje i obuku.

U članu 16. su propisane obaveze i ovlaštenja Privredne komore Kantona Sarajevo, koje se odnose na učestvovanje u izradi plana upisa učenika, poticanje poslovnih subjekata o učešću u izvođenju učenja kroz rad, pružanje podrške i pomoći poslovnim subjektima u procesu stvaranja konzorcija, sprovođenje istraživanja o potrebama poslovnih subjekata.

U članu 17. su propisana ovlaštenja i obaveze poslovnog subjekta, koji vrši odabir učenika koje će primiti na učenje kroz rad, organizuje i implementira plan realizacije učenja kroz rad, obezbjeđuje mentora, stavlja učenicima na raspolaganje neophodna sredstva za rad, pruža učenicima obuku iz oblasti zaštite na radu, obezbjeđuje ishranu učenicima, saraduje sa koordinatorom praktične nastave iz škole, vodi evidenciju učenika.

U članu 18. propisane su obaveze i ovlaštenja škole, koja je dužna realizovati nastavne planove i programe, imenovati koordinatora za praktičnu nastavu, zaključiti ugovor o osiguranju učenika u slučaju nezgode i povrede, voditi evidencije o zaključenim ugovorima u dualnom obrazovanju, ocjenjivati učenike, saradivati s mentorom, obezbijediti izvođenje učenja kroz rad u školskim radionicama, ukoliko nisu svi učenici raspoređeni kod poslovnog subjekta.

U čl. 19. i 20. su navedene obaveze učenika, koje se odnose na redovno pohađanje nastave, postupanje u skladu sa uputstvom mentora i koordinatora praktične nastave, propisano je ponašanje koje je u skladu sa uputstvima poslovnog subjekta, obavezno je nošenje zaštitne radne odjeće, savjesno rukovanje alatom, kao i druga prava i obaveze predviđene ovim zakonom.

DIO ČETVRTI - Postupak za utvrđivanje ispunjenosti uslova za izvođenje učenja kroz rad

Od člana 21. do člana 25. propisani su uslovi za izvođenje učenja kroz rad kod poslovnog subjekta, odnosno navedeni potrebni uslovi da bi poslovni subjekat mogao iskazati interes za prijem učenika, zatim je opisan način pokretanja postupka za utvrđivanje ispunjenosti uslova za izvođenje učenja kroz rad, pri čemu je nosilac aktivnosti Ministarstvo i Ministarstvo privrede. U članu 23. je propisan način utvrđivanja ispunjenosti uslova za izvođenje učenja kroz rad, odnosno formira se komisija koja provjerava uslove. U članu 24. propisano je vođenje registra poslovnih subjekata sa odobrenjem za izvođenje učenja kroz rad, pri čemu je Ministarstvo dobilo nadležnost za provođenje navedenog postupka.

DIO PETI - Ugovori u dualnom obrazovanju je podijeljen na 3 poglavlja:

Poglavlje I – Ugovor o dualnom obrazovanju

Od člana 25. do člana 32. su navedene vrste ugovora-ugovor između škole i poslovnog subjekta, ugovor između poslovnog subjekta i učenika/roditelja ili staratelja. U čl. 26. i 27. je propisana forma ugovora između škole i poslovnog subjekta i navedeni elementi ugovora. Od člana 28. do člana 32. propisana je procedura zaključivanja ugovora, obaveza objavljivanja na web stranici škole i Ministarstva, uzroci i načini raskidanja ugovora, procedura raskidanja ugovora, kao i koje su posljedice raskidanja ugovora o dualnom obrazovanju za obje strane.

Poglavlje II – Ugovor o učenju kroz rad

Od člana 33. do člana 39. propisane su procedure koje se odnose na potpisivanje ugovora između poslovnog subjekta i učenika odnosno roditelja ili zakonskih zastupnika. U članu 34. je propisan rok za zaključivanje najkasnije pet radnih dana prije početka realizacije učenja kroz rad. U čl. 35. i 36. propisan je sadržaj ugovora, kao i mogućnost višestrukog ugovaranja učenja kroz rad. U čl. 37., 38. i 39. propisani su način i razlozi raskida ugovora od strane poslovnog subjekta i roditelja odnosno zakonskog zastupnika učenika te posljedice raskidanje ugovora o dualnom obrazovanju.

Poglavlje III – Registar ugovora

Čl. 40. i 41. propisuju da registar potpisanih ugovora o dualnom obrazovanju vodi Ministarstvo, kao i obavezu poslovnog subjekta za dostavljanje ugovora Ministarstvu.

DIO ŠESTI - Mentor

Od člana 42. do člana 44. - U članu 42. opisano je značenje mentora, ko može biti mentor i kakve uslove mora imati ispunjene. U članu 43. i 44. opisana je obaveza JU Institut za razvoj preduniverzitetskog obrazovanja da provodi procedure obuke i ispite za mentora, polaganje ispita, kao i procedure usavršavanja mentora. Propisano je formiranje komisije za polaganje ispita. U članu 45. opisano je da JU Institut za razvoj preduniverzitetskog obrazovanja vodi registar o izdatim licencama za mentore i registar obuka za mentore, pri čemu je istaknuta značajna uloga Ministarstva privrede u ovom procesu.

DIO SEDMI - Praćenje, provjeravanje, ocjenjivanje i ispiti u dualnom obrazovanju

U čl. 46. i 47. opisana je obaveza mentora da u saradnji sa koordinatorom praktične nastave prati, provjerava i ocjenjuje učenike, kao i da organizuje završni ispit kojim se provjeravaju stečene kompetencije učenika.

DIO OSMI - Finansijsko obezbjeđenje učenika podijeljen je na 2 poglavlja:

Poglavlje I – Nagrada i ostale naknade

U čl. 48. i 49. propisano je da poslovni subjekt učeniku koji realizuje učenje kroz rad, isplaćuje nagradu u novcu u sljedećim iznosima u visini mjesečne neto nagrade prema ostvarenoj prosječnoj mjesečnoj neto plaći u Federaciji Bosne i Hercegovine u prethodnoj godini i to: u 1. razredu-10%; u 2. razredu-15% i u ostalim razredima-20%. Propisane su i ostale naknade, kao troškovi prevoza učenike i troškovi za ishranu.

Poglavlje II – Refundiranje dijela ili svih troškova procesa dualnog obrazovanja

U čl. 50. propisano je da Ministarstvo privrede refundira dio ili sva sredstva potrebna u procesu dualnog obrazovanja, koja se obezbjeđuju u Budžetu Kantona Sarajevo na poziciji Ministarstva privrede pod nazivom “Podrška poslovnim subjektima u provođenju procesa dualnog obrazovanja”. Propisano je da visina finansijskih sredstva iznosi 0,05% do 0,2 % vrijednosti godišnjeg Budžeta Kantona Sarajevo u prethodnoj godini.

U čl. 51. je propisan sadržaj programa utroška, kao i objašnjenje pojma program utroška sredstava.

U čl. 52. i 53. propisani su prihvatljivi troškovi za refundaciju koji se odnose na novčanu nagradu za učenike, besplatnu ishranu, obezbjeđivanje neophodnih sredstava za rad, kao i koji su uslovi i kriteriji za ostvarivanje prava na sredstva-ako je poslovni subjekt registrovan i obavlja osnovnu djelatnost, ako je njegovo sjedište na području Kantona Sarajevo, ako ima potrebne potvrde, zaključene ugovore, ako je dostavio urednu prijavu u skladu sa javnim pozivom.

U čl. 54. i 55. opisana je procedura objavljivanja javnog poziva od strane Ministarstva privrede, način dostavljanja prijave, formiranje komisije, nadležnosti, poslovi i zadaci komisije koja provodi postupak.

U čl. 56., 57., 58. i 59. opisana je naredna faza u provođenju ovog postupka-objavljivanje preliminarne prijedloga korisnika sredstava, pravna zaštita u postupku izbora korisnika sredstava i donošenje odluke o izboru korisnika sredstava.

U čl. 60 i 61. opisan je proces zaključivanja ugovora, opisan je sadržaj ugovora te obaveza sastavljanja informacije od strane Ministarstva privrede koja se dostavlja Vladi Kantona Sarajevo.

DIO DEVETI - Nadzor nad provođenjem zakona i kaznene odredbe

Od člana 62. do člana 64. regulisano je pitanje nadzora nad provođenjem ovog zakona, nadležnost u vršenju inspekcijskog nadzora, kao i nadzor nad poslovima u okvirima ovog zakona, propisane su novčane kazne za školu i odgovorno lice, te za poslovnog subjekta i odgovorno lice kod poslodavca. Propisano je da nadzor nad provođenjem ovog zakona vrši Ministarstvo, a inspekcijski nadzor vrši Kantonalna uprava za inspekcijske poslove. Propisane su novčane kazne za školu i odgovorno lice u školi, kao i novčane kazne za poslovnog subjekta i odgovorno lice kod poslovnog subjekta.

DIO DESETI - Prelazne i završne odredbe

Od člana 65. do člana 68. su regulisani rokovi za izradu podzakonskih akata, mogućnost izdavanja potvrde o učenju kroz rad u struci, naveden je početak primjene ovog zakona te datum stupanja na snagu Zakona.

IV – FINANSIJSKA SREDSTVA ZA PROVOĐENJE ODREDBA OVOG ZAKONA

Donošenje Zakona o dualnom obrazovanju ne zahtjeva dodatna izdvajanja sredstava u Budžetu Kantona Sarajevo za 2025. godinu. U Zahtjevu za sredstvima iz Budžeta Kantona Sarajevo za 2025. godinu, koje je Ministarstvo za odgoj i obrazovanje dostavilo Ministarstvu finansija planirana su sredstva za realizaciju Zakona o dualnom obrazovanju u iznosu od 120.000 KM. I u Nacrtu Budžeta Kantona Sarajevo za 2025. godinu koji je usvojila Vlada Kantona Sarajevo na razdjelu Ministarstvo za odgoj i obrazovanje odobrena su planirana sredstva. U Dokumentu okvirnog budžeta za period 2025-2027. godina planirana su sredstva za realizaciju Zakona o dualnom obrazovanju. Shodno navedenom donošenju propisa iziskuje dodatna sredstva na godišnjem nivou cca 120.000 KM u 2025. godini, u 2026. godini sredstva cca 150.000 KM i u 2027. godini sredstva cca 200.000 KM. S obzirom da je Zakonom propisano da finansijska sredstva potrebna za refundiranje dijela ili svih troškova procesa dualnog obrazovanja u prethodnoj školskoj godini planira i Ministarstvo privrede za svaku kalendarsku godinu, to će sredstva u iznosu od 765.253 KM planirati Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo u Budžetu za 2026. godinu i sredstva u iznosu od 765.253 KM planirati u Budžetu za 2027. godinu. Izvor obezbjeđenja neophodnih sredstava- Budžet Ministarstva za odgoj i obrazovanje

Po stavkama:

- komisija za provjeravanje ispunjenosti uslova za učenje kroz rad kod poslovnog subjekta;
- donošenje predmetnih kurikuluma zasnovanih na obrazovnim ishodima;
- vođenje registra poslovnih subjekata kod koji se izvodi učenje kroz rad-vođenje registra ugovora o dualno obrazovanju i sl.

Ministarstvo privrede, po stavkama:

- refundacija dijela ili svih troškova procesa dualnog obrazovanja poslovnim subjektima koji imaju zaključene ugovore u dualnom obrazovanju iz člana 25. Zakona o dualnom obrazovanju;
- refundacija dijela ili svih troškova poslovnog subjekta se odnose na: novčanu nagradu za učenje kroz rad učeniku sa kojim je poslovni subjekt zaključio ugovor o učenju kroz rad, besplatnu ishranu ili isplau odgovarajuće naknade za troškove ishrane za učenike sa kojima je poslovni subjekt zaključio ugovor o učenju kroz rad, obezbjeđenje neophodnih sredstava za izvođenje učenja kroz rad i drugih prihvatljivih troškova definiranih Programom utroška sredstava, koji je u funkciji provođenja procesa dualnog obrazovanja.

Nacrt Zakona o dualnom obrazovanju se, u skladu sa odredbama Uredbe o procjeni propisa u Kantonu Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 29/22), dostavlja na sveobuhvatne konsultacije. Navedeno podrazumijeva, između ostalog, da se izvještaj o provedenoj sveobuhvatnoj procjeni uticaja propisa sačinjen na Obrascu 2., zajedno sa ovim obrazloženjem i nacrtom Zakona o dualnom obrazovanju objavljuje se na internet stranici Ministarstva u cilju provođenja sveobuhvatnih konsultacija.

Nakon što procedura sveobuhvatnih konsultacija bude završena, postupit će se dalje u skladu sa odredbama Uredbe o procjeni propisa u Kantonu Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 29/22) s ciljem uvrštavanja Nacrta Zakona o dualnom obrazovanju u dnevni red sjednice Vlade Kantona Sarajevo radi donošenja zaključka o utvrđivanju Nacrta ovog zakona o dostavljanja Skupštini Kantona Sarajevo na dalju proceduru donošenja.